

Palautettava tehtävä 7

June 1, 2025

1 Tehtävä 7: Aikasarjaennusteet

Tässä notebookissa: 1. **Tehtävä 1:** Ennustetaan lentomatkustajadatan vuoden 2023 perusteella vuoden 2024 kuukausittaiset matkustajamäärät (Holt-Winters) ja verrataan todellisiin arvoihin. 2. **Tehtävä 2:** Ennustetaan vuosittainen kokonaishedelmällisyysluku (1776–2024) tuleville vuosille 2025–2034 käyttäen Holt-Winters -mallia ilman kausikomponenttia. - Piirretään ja tallennetaan viivakaavio historiallisen datan ja ennusteen yhdistelmästä.

1.1 1) Kirjastojen tuonti ja oletusasetukset

Tuodaan tarvittavat kirjastot (pandas, numpy, matplotlib.pyplot, seaborn, statsmodels, requests, sys, json).

Asetetaan visuaaliset asetukset Seabornille ja pandasille.

```
[15]: import sys
import json
import requests
import pandas as pd
import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt
import seaborn as sns

from statsmodels.tsa.holtwinters import ExponentialSmoothing

# Visualisointien oletusasetukset
sns.set_style("whitegrid")
plt.rcParams["figure.figsize"] = (10, 5)

# pandas näyttöasetukset, kun tulostetaan DataFrameja
pd.set_option("display.max_rows", 12)
pd.set_option("display.max_columns", None)
```

1.2 2) Tehtävä 1: Lentomatkustajadatan aikasarjaennuste (vuosi 2024)

1. Ladataan Excel-taulukko, jossa kuukausittaiset matkustajamäärät.
2. Muunnetaan "Kuukausi"-sarake datetime-indeksiksi (Pvm) ja asetetaan Matkustajat-sarake aikasarjaksi.
3. Sovitetaan Holt-Winters -malli koko aikasarjalle (trend="add", seasonal="add", period=12).
4. Ennustetaan vuoden 2024 12 kuukautta.

5. Suodatetaan vuoden 2024 todelliset arvot ja lasketaan ennusteen ja todellisten erotus.
6. Piirretään hajontakaavio todellisten vs. ennustettujen arvojen vertailusta ja tallennetaan kuva tiedostoon.

```
[16]: '''
1) Ladataan Excel-tiedosto lentomatkustajadatasta.
'''

excel_path = r"D:\GitHub\PythonDataAnalytics\doc\lentomatkustajat.xlsx"
df_all = pd.read_excel(excel_path, sheet_name=0, engine="openpyxl")

print("Ladatut sarakkeet:", df_all.columns.tolist())
```

Ladatut sarakkeet: ['Kuukausi', 'Matkustajat']

```
[17]: '''
2) Muunnetaan 'Kuukausi' merkkijonosta datetime-indeksiksi ja asetetaan se_
↳ DataFrameen indeksiksi.
'''

df_all["Pvm"] = pd.to_datetime(df_all["Kuukausi"], format="%YM%m")
df_all = df_all.set_index("Pvm").sort_index()

# Otetaan sarake 'Matkustajat' aikasarjaksi
ts_all = df_all["Matkustajat"].copy()
ts_all.index.freq = "MS"

print("Esimerkki aikasarjasta (2019-2024 loppu):")
print(ts_all.head(), "\n...", ts_all.tail(), sep="\n")
```

Esimerkki aikasarjasta (2019-2024 loppu):

Pvm

2019-01-01	798402
2019-02-01	761165
2019-03-01	887909
2019-04-01	904297
2019-05-01	974604

Freq: MS, Name: Matkustajat, dtype: int64

...

Pvm

2024-10-01	743552
2024-11-01	634464
2024-12-01	659934
2025-01-01	608118
2025-02-01	590610

Freq: MS, Name: Matkustajat, dtype: int64

```
[18]: '''
```

```

3) Sovitetaan Holt-Winters -malli koko dataan (add trend, add season,
    ↪period=12).
    Ennustetaan vuoden 2024 matkustajamäärät (12 kuukautta).
'''
hw_model_all = ExponentialSmoothing(
    ts_all,
    trend="add",
    seasonal="add",
    seasonal_periods=12
).fit(optimized=True)

forecast_2024 = hw_model_all.forecast(12)
forecast_2024.index = pd.date_range(start="2024-01-01", periods=12, freq="MS")
forecast_2024.name = "Ennuste2024"

print("Ennustetut arvot vuodelle 2024:")
forecast_2024.to_frame().head(5)

```

Ennustetut arvot vuodelle 2024:

```

d:\GitHub\PythonDataAnalytics\env\Lib\site-
packages\statsmodels\tsa\holtwinters\model.py:918: ConvergenceWarning:
Optimization failed to converge. Check mle_retvals.
  warnings.warn(

```

```

[18]:          Ennuste2024
2024-01-01    553917.797021
2024-02-01    454462.674089
2024-03-01    492013.073706
2024-04-01    515599.929944
2024-05-01    598263.768325

```

```

[19]: '''
4) Suodatetaan vuoden 2024 todelliset arvot ja lasketaan erotus ennusteeseen
    ↪verrattuna.
'''

ts_2024 = ts_all[ts_all.index.year == 2024].copy()
ts_2024.index.freq = "MS"
ts_2024.name = "Todellinen2024"

df_compare = pd.DataFrame({
    "Todellinen2024": ts_2024,
    "Ennuste2024": forecast_2024
})
df_compare["Erotus"] = df_compare["Ennuste2024"] - df_compare["Todellinen2024"]

print("Vertailu DataFrame (2024):")
df_compare

```

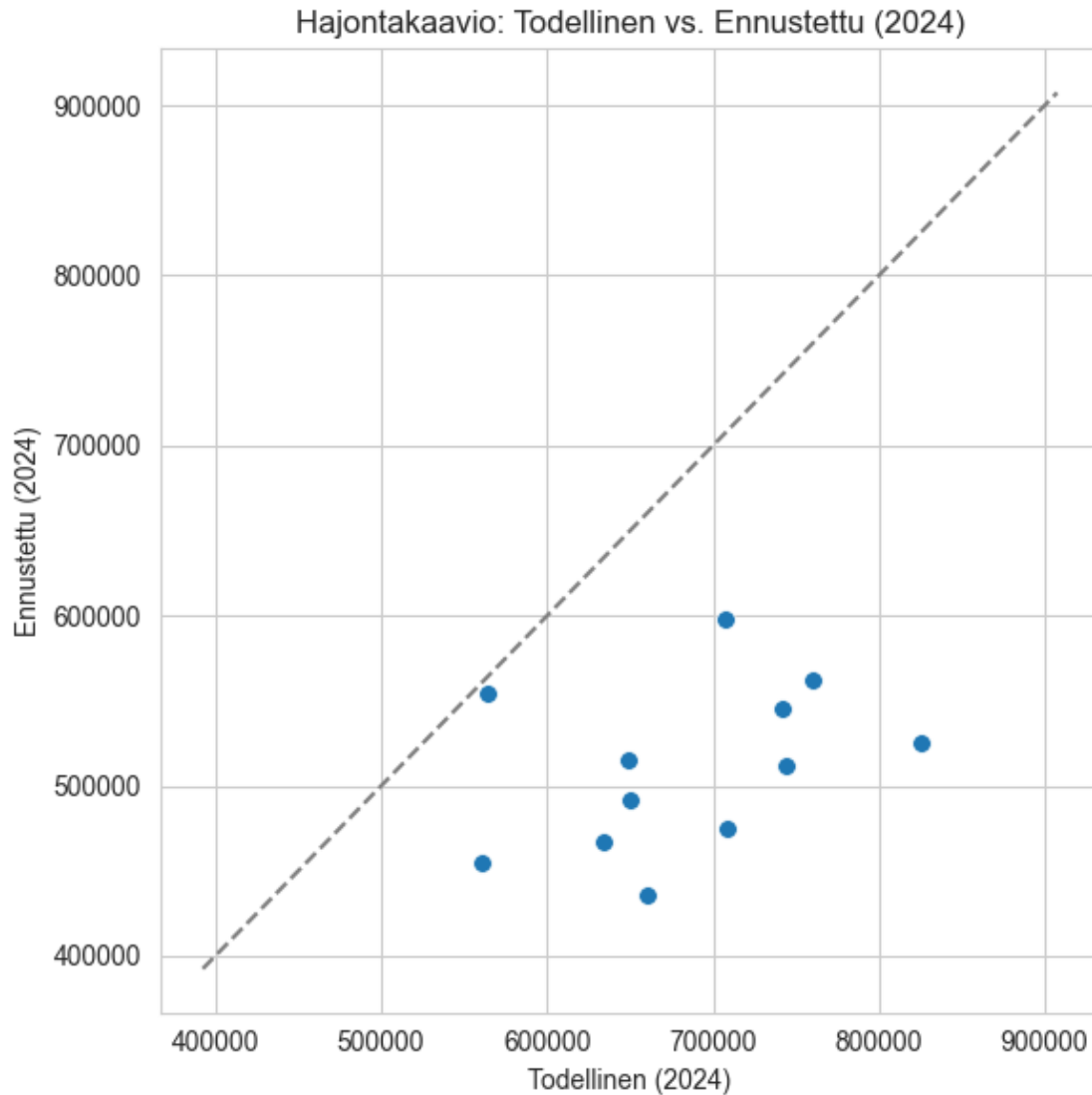
Vertailu DataFrame (2024):

```
[19]:
```

	Todellinen2024	Ennuste2024	Erotus
2024-01-01	563864	553917.797021	-9946.202979
2024-02-01	560131	454462.674089	-105668.325911
2024-03-01	650377	492013.073706	-158363.926294
2024-04-01	648527	515599.929944	-132927.070056
2024-05-01	707745	598263.768325	-109481.231675
2024-06-01	759746	562485.469003	-197260.530997
2024-07-01	824956	525486.211255	-299469.788745
2024-08-01	742143	545494.261251	-196648.738749
2024-09-01	708998	474606.724525	-234391.275475
2024-10-01	743552	511323.591427	-232228.408573
2024-11-01	634464	467440.272151	-167023.727849
2024-12-01	659934	436039.844608	-223894.155392

```
[20]: '''
5) Piiirretään hajontakaavio: Todellinen vs. Ennustettu 2024 ja tallennetaan
    ↳kuva.
'''

plt.figure(figsize=(6, 6))
sns.scatterplot(
    x="Todellinen2024",
    y="Ennuste2024",
    data=df_compare,
    s=50,
    color="tab:blue"
)
# Lisätään y=x -viiva
lims = [
    min(df_compare[["Todellinen2024", "Ennuste2024"]].min()) * 0.9,
    max(df_compare[["Todellinen2024", "Ennuste2024"]].max()) * 1.1
]
plt.plot(lims, lims, ls="--", color="gray")
plt.xlabel("Todellinen (2024)")
plt.ylabel("Ennustettu (2024)")
plt.title("Hajontakaavio: Todellinen vs. Ennustettu (2024)")
plt.tight_layout()
plt.savefig("fertility_2024_scatter.png")
plt.show()
```


1.3 3) Tehtävä 2: Vuosittaisen kokonaishedelmällisyysluvun ennuste (2025–2034)

1. Määritellään vuosilista 1776–2024 ja PX-Web URL JSON-stat2-pyyntöön.
2. Luodaan funktio `fetch_pxweb_data`, joka hakee JSON-stat2-datan ja muuntaa sen DataFrameksi.
3. Haetaan vuosittainen hedelmällisyysdata (1776–2024), muutetaan `Year` datetime-indeksiksi ja muodostetaan aikasarja ilman kausikomponenttia.
4. Sovitetaan Holt-Winters -malli ilman kausikomponenttia (`trend="add"`, `seasonal=None`) historialliseen dataan.
5. Ennustetaan vuodet 2025–2034 ja yhdistetään historia ja ennuste yhdeksi DataFrameksi.
6. Piirretään viivakaavio historiallisista arvoista ja ennusteesta, ja tallennetaan kuva tiedostoon.

```

[21]: '''
1) Määritellään vuosilista ja PX-Web-osoite
'''
all_years = [str(y) for y in range(1776, 2025)]

PXWEB_URL = (
    "https://pxdata.stat.fi/PxWeb/api/v1/fi/StatFin/"
    "synt/statfin_synt_pxt_12dt.px"
)

query_payload_annual = {
    "query": [
        {"code": "Vuosi", "selection": {"filter": "item", "values": [
↪all_years]}},
        {"code": "Tiedot", "selection": {"filter": "item", "values": ["tfr"]}}
    ],
    "response": {"format": "json-stat2"}
}

def fetch_pxweb_data(url: str, payload: dict) -> pd.DataFrame:
    """
    Lähetää POST-pyynnön JSON-stat2-payloadilla ja muuntaa vastauksen
↪DataFrameksi,
    jossa sarakkeet ['Year', 'Indicator', 'FertilityRate'].
    """
    try:
        resp = requests.post(url, json=payload, timeout=30)
        resp.raise_for_status()
    except requests.RequestException as e:
        if hasattr(e, "response") and e.response is not None:
            print("\n=== VASTAUS TEKSTINÄ ===\n", e.response.text, file=sys.
↪stderr)
            print("VIRHE: Tietojen haku epäonnistui:", e, file=sys.stderr)
            sys.exit(1)

        text = resp.text.strip()
        if len(text) == 0:
            print("\n=== VASTAUS OLI TYHJÄ ===\n", file=sys.stderr)
            sys.exit(1)

        try:
            json_data = resp.json()
        except ValueError:
            print("\n=== VASTAUS EI OLE JSONIA (raaka teksti alla) ===\n", text,
↪file=sys.stderr)
            sys.exit(1)

```

```

# JSON voi olla "dataset"-avaimen alla tai olla suoraan dataset-luokan
↳ instanssi
if "dataset" in json_data:
    ds = json_data["dataset"]
elif json_data.get("class") == "dataset":
    ds = json_data
else:
    print(
        "\n=== JSON EI SISÄLLÄ 'dataset' eikä class='dataset'. Koko JSON:
↳ ===\n",
        json.dumps(json_data, ensure_ascii=False, indent=2),
        file=sys.stderr
    )
    sys.exit(1)

dims = ds["dimension"]
dim_keys = [k for k in dims.keys() if k != "value"]
index_lists = [dims[key]["category"]["index"] for key in dim_keys]

# Rakennetaan kartesiolähteinen MultiIndex
mindex = pd.MultiIndex.from_product(index_lists, names=dim_keys)
values = ds["value"]

df = pd.DataFrame({"Value": values}, index=mindex).reset_index()
df = df.rename(columns={
    "Vuosi": "Year",
    "Tiedot": "Indicator",
    "Value": "FertilityRate"
})
return df

```

```

[22]: '''
2) Haetaan vuosittainen kokonaishedelmällisyysdata 1776-2024.
'''
df_annual = fetch_pxweb_data(PXWEB_URL, query_payload_annual)

# Muutetaan 'Year' datetime-indeksiksi ja asetetaan se DataFrame-indeksiksi
df_annual["Year_dt"] = pd.to_datetime(df_annual["Year"], format="%Y")
df_annual = df_annual.set_index("Year_dt").sort_index()

# Luodaan aikasarja ilman kausikomponenttia
ts_annual = df_annual["FertilityRate"].copy()
ts_annual.index.freq = "YS" # Year Start

print("Vuosittainen aikasarja (esim. 1776-2024):")
ts_annual.head(), ts_annual.tail()

```

Vuosittainen aikasarja (esim. 1776-2024):

```
[22]: (Year_dt
      1776-01-01    5.42
      1777-01-01    5.51
      1778-01-01    5.82
      1779-01-01    5.91
      1780-01-01    5.71
      Freq: YS-JAN, Name: FertilityRate, dtype: float64,
      Year_dt
      2020-01-01    1.37
      2021-01-01    1.46
      2022-01-01    1.32
      2023-01-01    1.26
      2024-01-01    1.25
      Freq: YS-JAN, Name: FertilityRate, dtype: float64)
```

```
[23]: '''
3) Sovitetaan Holt-Winters -malli ilman kausikomponenttia (trend="add").
   Ennustetaan vuodet 2025-2034 (10 vuotta).
'''
hw_model_annual = ExponentialSmoothing(
    ts_annual,
    trend="add",
    seasonal=None,
    seasonal_periods=None
).fit(optimized=True)

forecast_years = 10
forecast_index = pd.date_range(start="2025-01-01", periods=forecast_years,
    ↪freq="YS")
forecast_annual = hw_model_annual.forecast(forecast_years)
forecast_annual.index = forecast_index
forecast_annual.name = "EnnusteFertility"

print("Ennuste vuosille 2025-2034:")
forecast_annual.to_frame().head(5)
```

Ennuste vuosille 2025-2034:

```
[23]:          EnnusteFertility
2025-01-01    1.243103
2026-01-01    1.225917
2027-01-01    1.208731
2028-01-01    1.191545
2029-01-01    1.174359
```

```
[24]: '''
4) Yhdistetään historia ja ennuste ja piirretään viivakaavio.
   Tallennetaan kuva tiedostoon 'fertility_annual_forecast_2034.png'.
```


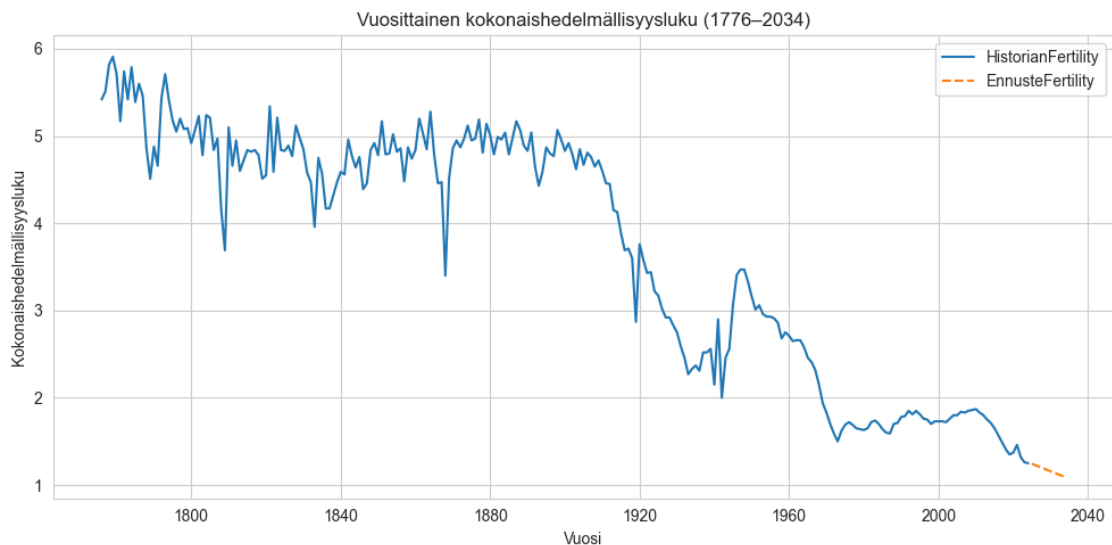
```
'''
df_hist = ts_annual.to_frame(name="HistorianFertility")
df_fore = forecast_annual.to_frame(name="EnnusteFertility")
df_full = pd.concat([df_hist, df_fore], axis=0)

print("Koottu DataFrame (historia + ennuste):")
df_full.head(3), df_full.tail(3)
```

Koottu DataFrame (historia + ennuste):

```
[24]: (
      HistorianFertility  EnnusteFertility
1776-01-01             5.42             NaN
1777-01-01             5.51             NaN
1778-01-01             5.82             NaN,
      HistorianFertility  EnnusteFertility
2032-01-01             NaN             1.122802
2033-01-01             NaN             1.105616
2034-01-01             NaN             1.088430)
```

```
[25]: plt.figure(figsize=(10, 5))
plt.plot(df_full.index, df_full["HistorianFertility"],
         label="HistorianFertility")
plt.plot(df_full.index, df_full["EnnusteFertility"], label="EnnusteFertility",
         linestyle="--")
plt.title("Vuositainen kokonaishedelmällisyysluku (1776-2034)")
plt.xlabel("Vuosi")
plt.ylabel("Kokonaishedelmällisyysluku")
plt.legend()
plt.tight_layout()
plt.savefig("fertility_annual_forecast_2034.png")
plt.show()
```


2 Yhteenveto

Jupyter-notebookissa: - **Tehtävä 1:**

- Ladataan lentomatkustajadatan Excel, muutetaan **Kuukausi** datetime-indeksiksi ja sovitetaan Holt-Winters (trend="add", seasonal="add", period=12).

- Ennustetaan vuoden 2024 kuukausittaiset matkustajamäärät, verrataan vuoden 2024 todellisiin arvoihin ja esitetään ero DataFrame-muodossa.

- Piirretään hajontakaavio todellisen ja ennustetun vertailusta ja tallennetaan kuva **fertility_2024_scatter.png**.

- **Tehtävä 2:**

- Haetaan vuosittainen kokonaishedelmällisyysluku (tfr) JSON-stat2-rajapinnasta (vuodet 1776–2024).

- Muutetaan **Year** datetime-indeksiksi ja sovitetaan Holt-Winters ilman kausikomponenttia (trend="add").

- Ennustetaan vuodet 2025–2034 ja yhdistetään ennuste historiallisiin arvoihin.

- Piirretään viivakaavio historiallisen datan ja ennusteen yhdistelmästä, tallennetaan kuva **fertility_annual_forecast_2034.png**.